

ΣΑΚΟ ΚΑΙ ΒΑΝΤΣΕΤΙ:

ΕΝΑΣ ΑΓΩΝΑΣ ΓΙΑ ΤΗ ΖΩΗ

*Τρία κείμενα για την υπόθεση των δύο Ιταλών
αναρχικών*

Κατάληψη Libertatia

Αύγουστος 2021

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

3| Εισαγωγικό σημείωμα

5| Σάκο και Βαντσέτι: ένας αγώνας για τη ζωή – μια εισήγηση της κατάληψης Libertatia

24| Ένας στοχασμός για την επέτειο του θανάτου των Σάκο και Βαντσέτι – του Αλεξάντερ Μπέρκμαν και της Έμμα Γκόλντμαν

29| Σάκο και Βαντσέτι – του Χάουαρντ Ζιν

Εισαγωγικό σημείωμα

Η συγκεκριμένη μπροσούρα αποτελείται από τρία κείμενα που αφορούν την υπόθεση των δύο Ιταλών αναρχικών, του Νικόλα Σάκο και του Μπαρτολομέο Βαντσέτι, οι οποίοι καταδικάστηκαν και εκτελέστηκαν από το αμερικάνικο κράτος στις 23 Αυγούστου 1927. Είναι μέρος μιας συλλογικής προσπάθειας διατήρησης της κινηματικής μνήμης και της ανάδειξης ιστοριών αγώνα, μαχητικών αντιστάσεων, οργανωτικών προσπαθειών και συλλογικής ζωής αλλά και ιστοριών καταστολής αγωνιστών και κινημάτων, φυλακίσεων, εξοριών, δολοφονιών.

Το πρώτο κείμενο αποτελεί τη βάση της εισήγησης της κατάληψης Libertatia σε εκδήλωση που πραγματοποιήθηκε στον χώρο στις 25/8/2020(να συμπληρωθεί η σωστή) που συνοδεύτηκε από την προβολή της ομώνυμης ταινίας. Το δεύτερο κείμενο γράφτηκε από δύο σημαντικές μορφές του διεθνούς αναρχικού κινήματος, τους Αλεξάντερ Μπέρκμαν και Έμμα Γκόλντμαν τον Ιούλιο του 1929 κι ενώ βρίσκονταν στη Γαλλία, ενώ δημοσιεύτηκε στην αμερικάνικη αναρχική εφημερίδα *The Road to Freedom* (Νέα Υόρκη, τεύχος 5, Αύγουστος 1929). Το τρίτο και τελευταίο κείμενο αποτελεί απόσπασμα από το βιβλίο του Αμερικάνου ιστορικού Χάουαρντ Ζιν, *A Power Governments Cannot Suppress* (2006). Και τα τρία δημοσιεύτηκαν στη σελίδα ελευθεριακής αντιπληροφόρησης landandfreedom.gr στις 23 Αυγούστου 2020.

Με αφορμή τη συμπλήρωση 94 χρόνων από την εκτέλεση των δύο αναρχικών αγωνιστών, αποφασίσαμε να εκδώσουμε τη συγκεκριμένη συλλογή κειμένων που αναδεικνύουν την άδικη

μεταχείριση τους από το αμερικάνικο σύστημα δικαιοσύνης, καθώς εκπροσωπούσαν τους βασικούς εσωτερικούς εχθρούς του αμερικάνικου κράτους: τους μετανάστες, τους φτωχούς, τους επαναστάτες αγωνιστές, τους αναρχικούς. Η ιστορική μνήμη δεν είναι σκουπίδι και δεν θα αφήσουμε καμία κυρίαρχη αφήγηση να σβήσει και να θάψει τους αγώνες προηγούμενων περιόδων του ευρύτερου ελευθεριακού κινήματος, τους αγωνιστές και τις αγωνίστριες που χάθηκαν από την κρατική και παρακρατική βία, τη συνεισφορά και την προσπάθεια κινήματων για την οικοδόμηση μιας επαναστατικής κουλτούρας και το πέρασμα σε μια κοινωνία ισότητας και ελευθερίας, αυτή της αναρχίας και του ελευθεριακού κομμουνισμού. Αγωνιζόμαστε στο σήμερα με το βλέμμα στο μέλλον, αλλά δεν ξεχνάμε την ιστορία μας και όσους χάθηκαν στον αγώνα ενάντια σε κράτος και κεφάλαιο.

Αύγουστος 2021

Σάκο και Βαντσέτι : ένας αγώνας για τη ζωή

Στις 15 Απριλίου του 1920, στις τρεις το πρωί, μια ομάδα τεσσάρων με πέντε ανδρών πυροβόλησε και σκότωσε τον ταμία και τον φύλακα του εργοστασίου παπουτσιών Σλέιτερ-Μόριλ (Slater-Morrill), οι οποίοι κουβαλούσαν τη μισθοδοσία στο Σάουθ Μπρέντρι (South Braintree) της Μασαχουσέτης. Η ομάδα που τους επιτέθηκε διέφυγε στη συνέχεια με αυτοκίνητο.

Στις 5 Μαΐου του 1920 συλλαμβάνονται στο Μπρόκτον (Brockton) της Μασαχουσέτης οι αναρχικοί Νικόλα Σάκο και Μπαρτολομέο Βαντσέτι. Σχετικά γρήγορα η αστυνομία τους συνδέει με τη ληστεία στο Σάουθ Μπρέντρι, ενώ παράλληλα συνδέει τον Βαντσέτι με παλιότερη ληστεία για την οποία καταδικάστηκε σε ποινή φυλάκισης δεκαπέντε χρόνων. Από την αρχή της σύλληψής τους το κράτος ξεκινάει μια προσπάθεια ποινικοποίησης των αναρχικών ιδεών των δύο αντρών. Έτσι, η συνολική διαδικασία αποτέλεσε ένα από τα πιο ατράνταχτα παραδείγματα του ρόλου και της φύσης της αστικής δικαιοσύνης: η διαδικασία αναγνώρισης ήταν εντελώς έωλη, καθώς μπροστά στους μάρτυρες παρουσιάστηκαν μόνο οι κατηγορούμενοι, η βαλλιστική έρευνα που δόθηκε αποδείκνυε σύνδεση μεταξύ του όπλου του φόνου και του όπλου που βρέθηκε στον Σάκο ήταν αβάσιμη και η επιλογή των ενόρκων έγινε βάσει κοινωνικής τάξης και πολιτικών πεποιθήσεων. Μάλιστα, αυτός που ορίστηκε πρόεδρος των ενόρκων ήταν πρώην αρχηγός της αστυνομίας. Δικαστής ορίστηκε ο συντηρητικός Γουέμπστερ Θάγιερ (Webster Thayer), που αποκάλεσε τους κατηγορούμενους «αναρχικούς μπάσταρδους»¹

¹ [Howard Zinn, *A Power Governments Cannot Suppress, City Lights*, 2006.](#)

και εισαγγελέας ο αντίστοιχων πεποιθήσεων Φρεντ Κάτζμαν (Frederick G. Katzmann).

Οι Σάκο και Βαντσέτι σε χειροπέδες με συνοδεία αστυνομικών.

Η δίκη άρχισε στις 31 Μαΐου του 1921 και ενάμιση μήνα μετά, στις 14 Ιουλίου, είχαν κριθεί ένοχοι. Η υπεράσπιση προσπάθησε να αναιρέσει την απόφαση, αλλά παρά τα σημαντικά στοιχεία που προσκομίστηκαν στη συνέχεια, το αποτέλεσμα ήταν ειλημμένο και δεν μπορούσε να αλλάξει με δικαστικά μέσα. Τόσο η αποκάλυψη στημένων μαρτύρων, μερικοί εκ των οποίων αναιρέσαν μάλιστα τις αρχικές τους καταθέσεις όσο και η παραδοχή το φθινόπωρο του 1925 του Πορτογάλου Σελεστίνου Μεντέιρος (Celestino Medeiros) της συμμετοχής του στη ληστεία και της αθωότητας των δύο Ιταλών αναρχικών δεν μπόρεσαν να αλλάξουν την απόφαση. Παράλληλα, έγιναν πολλές αιτήσεις επανεκδίκασης, οι οποίες όμως απορρίφθηκαν. Εντέλει, έγινε μια τελευταία προσπάθεια με την έκκληση στον

τότε κυβερνήτη της Μασαχουσέτης Ταφτς Φούλερ (Alvan Tufts Fuller) για επιείκεια, με τον τελευταίο να διορίζει μια αρμόδια επιτροπή με δύο πανεπιστημιακούς κι έναν δικαστικό, η οποία συμφώνησε με την αρχική απόφαση.²

2«Σε γράμμα του, ο Τζον Μ. Κάμποτ (John M. Cabot), συνταξιούχος πρέσβης των ΗΠΑ, δήλωσε τη «μεγάλη αγανάκτησή» του κι επισήμανε ότι η επιβεβαίωση της θανατικής καταδίκης από τον κυβερνήτη Φούλερ έγινε μετά από ειδική επανεξέταση από «τρεις από τους πιο διακεκριμένους κι αξιοσέβαστους πολίτες της Μασαχουσέτης – τον πρύτανη Λόουελ (Abbott Lawrence Lowell) του Χάρβαρντ, τον πρύτανη Στράτον (Samuel Wesley Stratton) του MIT και τον πρώην δικαστή Γκραντ (Robert Grant). Ο Χέιγουντ Μπρουν (Heywood Broun), ο οποίος έγραψε στη στήλη του στην εφημερίδα *New York World* αμέσως αφότου η επιτροπή του κυβερνήτη παρουσίασε την έκθεσή της, έβλεπε διαφορετικά αυτούς τους τρεις «διακεκριμένους κι αξιοσέβαστους πολίτες». Έγραψε: «Δεν είναι κάθε κρατούμενος τόσο τυχερός να έχει έναν πρύτανη του πανεπιστημίου του Χάρβαρντ να ασχολείται μαζί του... Αν πρόκειται για λιντσάρισμα, τουλάχιστον ο πωλητής ψαριών κι ο φίλος του ο εργοστασιακός εργάτης μπορούν να αγαλλιάσουν στις ψυχές τους, από τη στιγμή που βρίσκονται στα χέρια αντρών με βραδινά σακάκια και ακαδημαϊκούς τήβεννους», στο [Howard Zinn, ό.π.](#)

Οι ζωές των Σάκο και Βαντσέτι

Οι Σάκο και Βαντσέτι έφτασαν στις ΗΠΑ από την Ιταλία ξεχωριστά το 1908. Γνωρίστηκαν μεταξύ τους εννέα χρόνια μετά, στην αναρχική ομάδα του Λουίτζι Γκαλεάνι (Luigi Galleani). Μάλιστα, η γνωριμία αυτή φαίνεται να έγινε όταν κατά τη διάρκεια του Α΄ Παγκόσμιου Πολέμου μαζί με μια ομάδα Ιταλών επαναστατών είχαν καταφύγει στο Μεξικό για να αποφύγουν τη στράτευση, ακολουθώντας την ευρύτερη αντιμιλιταριστική, αντιπολεμική και διεθνιστική στάση που είχε υιοθετήσει η πλειοψηφία του αναρχικού και του εργατικού κινήματος.

Ο Βαντσέτι, καταγόμενος από το Πεδεμόντιο, με την άφιξή του στις ΗΠΑ καταπιάνεται με διάφορες δουλειές για να μπορέσει να επιβιώσει. Στην αυτοβιογραφία του, η οποία γράφτηκε κατά την περίοδο φυλάκισής του, αναφέρει: «...δυο μέρες μετά άφησα το Τορίνο για τη συνοριακή Μοδένα. Κι ενώ το τρένο με πήγαινε προς τα ξένα, ένιωσα να τρέχουν δάκρυα απ' τα μάτια μου, εγώ που δεν συνήθιζα να κλαίω. Έτσι άφησα τη χώρα που γεννήθηκα, ταξιδιώτης χωρίς πατρίδα. Έτσι ανθίσαν κι οι ευχές των απλών εκείνων ψυχών με τα ευγενέστερα αισθήματα... Ύστερ' από δυο μέρες ταξίδι με το τραίνο μέσ' από τη Γαλλία και πάνω από επτά μέρες στον ωκεανό, έφτασα στη Γη της Επαγγελίας. Η Νέα Υόρκη ξεπρόβαλε στον ορίζοντα σ' όλο της το μεγαλείο, γεμάτη ψευδαισθήσεις ευτυχίας. Πάνω στο κατάστρωμα, μισόκλεινα τα μάτια μου μήπως και διακρίνω κάτι μέσ' από το συνονθύλευμα των σιδηροκατασκευών, που προσκαλούσε κι απειλούσε μαζί τους άντρες και τις γυναίκες που στοιβάζονταν στην τρίτη θέση... Στο σταθμό μετανάστευσης δοκίμασα την πρώτη μου

μεγάλη έκπληξη. Είδα τους υπαλλήλους να φέρονται στους επιβάτες του καταστρώματος σα να 'τανε ζώα. Ούτε μια καλή κουβέντα, ούτε μια ενθάρρυνση που να ελαφρύνει κάπως το βάρος του φόβου από τους ώμους των νεοερχομένων στις ακτές της Αμερικής. Η ελπίδα, που είχε σαγηνεύσει τους μετανάστες μέχρι τη νέα χώρα, ευθύς μαράθηκε στο άγγιγμα των άκαρδων υπαλλήλων. Μικρά παιδιά, που θα 'πρεπε να 'ναι όλο ζωή από την εγρήγορση της προσδοκίας, να κολλάνε στη φούστα της μάνας τους, κλαίγοντας τρομαγμένα. Τόσο αφιλόξενο είναι το κλίμα των στρατοπέδων για τους μετανάστες... Πόσο καλά θυμάμαι που στάθηκα στο Μπάτερυ, στη νότια πλευρά της Νέας Υόρκης, μόλις είχα φτάσει, με τα λιγοστά μου υπάρχοντα και ρούχα κι ελάχιστα χρήματα. Μέχρι χθες ήμουν με ανθρώπους που με καταλάβαιναν. Σήμερα το πρωί σαν να είχα ξυπνήσει σε μια χώρα όπου η γλώσσα μου -το νόημά της- σήμαινε για τον ντόπιο ό,τι και η αξιολύπητη κραυγή ενός κουτού ζώου. Πού να πήγα; Τι να 'κανα; Εδώ ήταν η γη της επαγγελίας. Ο υπερσιδηρόδρομος με προσπερνούσε θορυβωδώς, χωρίς απάντηση. Οι άμαξες και τα τρόλεϊ τρέχανε από δίπλα μου, ανέμελα, χωρίς να μου δίνουν σημασία... Πήγα στο Μέριντεν του Κονέκτικατ και δούλεψα στα λατομεία, στην πιο δύσκολη ανειδίκευτη εργασία. Ζούσα όμως μ' ένα ηλικιωμένο ζευγάρι. Ήταν Τοσκανοί κι οι δυο και δοκίμασα πολλές στιγμές χαράς μαθαίνοντας την όμορφη τοσκανική διάλεκτο... Σ' όλα τα χρόνια μου στο Σπρίνγκφιλντ και το Μέριντεν δεν έμαθα βέβαια μόνον τοσκανικά. Έμαθα ν' αγαπώ και να συμπάσχω μ' όλους εκείνους που, όπως κι εγώ, ήταν έτοιμοι να δεχτούν τον αθλιότερο μισθό για να κρατηθούνε σώοι ψυχή και σώματι. Έμαθα πως η ταξική συνείδηση δεν ήταν φράση που εφηύραν οι προπαγανδιστές, μα δύναμη πραγματική

και ζωτική και πως όσοι νιώθαμε τη σημασία της δεν ήμασταν χαμένα κορμιά, μα ανθρώπινα όντα».³

Ο Βαντσέτι ήταν άνθρωπος που παρά την ταπεινή του καταγωγή αγαπούσε τη γνώση, όπως πολλά μέλη της εργατικής τάξης που ήταν οργανωμένοι σε ταξικές και επαναστατικές οργανώσεις. «Όταν έφτασα στην Αμερική, δοκίμασα όλες τις κακουχίες, τις απογοητεύσεις και τις στερήσεις που συνοδεύουν αναπόφευκτα κάθε νέο που φτάνει εδώ είκοσι χρονώ, κάπως ονειροπόλος, που δεν ξέρει ακόμα τη ζωή. Γνώρισα όλων των ειδών τις βαναυσότητες, τη διαφθορά και τις αδικίες που μαστίζουν τραγικά την ανθρωπότητα... Μα παρόλ' αυτά, κατάφερα να ενισχύσω τον εαυτό μου σωματικά και νοητικά. Εδώ μελέτησα τα έργα του Κροπότκιν, του Γκόρκι, του Μερλίνο, του Μαλατέστα, του Ρεκλί. Διάβασα το *Κεφάλαιο* του Μαρξ, τα έργα του Λέονε ντι Λαμπριόλα, την πολιτική Διαθήκη του Κάρλο Πισακάνε, τα *Καθήκοντα του Ανθρώπου* και πολλά άλλα συγγράμματα πάνω στο κοινωνικό ζήτημα. Εδώ διάβασα τα περιοδικά κάθε σοσιαλιστικής, πατριωτικής και θρησκευτικής φράξιας. Μελέτησα τη Βίβλο, τη *Ζωή του Χριστού* (του Ρενάν) και το *Ο Χριστός Δεν Υπήρξε Ποτέ* του Μισελμπό. Εδώ διάβασα ελληνική και ρωμαϊκή ιστορία, την ιστορία των Ηνωμένων Πολιτειών, της Γαλλικής Επανάστασης και της Ιταλικής Επανάστασης. Μελέτησα τον Δαρβίνο και τον Σπένσερ, τον Λαπλάνς και τον Φλαμπαριόν. Ξανάπιασα τη *Θεία Κωμωδία* και την *Απελευθερωμένη Ιερουσαλήμ*. Ξαναδιάβασα τον Λεοπάρντι κι έκλαψα μαζί του. Διάβασα τα έργα του Ουγκό, του Λέοντος Τολστόι, του Ζολά και του Καντί, την ποίηση του Τζούστι, του Γκερίνι, του Ραπισάρντι και του Καρντούτσι... Μη νομίσεις, αγαπητέ αναγνώστη, πως ήμουν κανένας επιστήμονας. Κάθε άλλο. Η βασική μου παιδεία ήταν ατελής κι οι διανοητικές μου δυνάμεις δεν επαρκούσαν για ν' αφομοιώσω ολόκληρο το

3 Στα συγκεκριμένα αποσπάσματα έχει διατηρηθεί η ορθογραφία και το ύφος του πρωτότυπου κειμένου. (σ.σ.)

τεράστιο τούτο υλικό. Πρέπει επίσης να θυμάσαι ότι μελετούσα μετά από μια μέρα σκληρής δουλειάς και χωρίς τις απαραίτητες ανάσεις. Αχ, πόσα βράδια καθόμουν μπροστά από κάποιον τόμο δίπλα στο σπινθήρισμα μιας σόμπας υγραερίου μέχρι το πρωί! Πόσες φορές, μόλις ξαπόστανα το κεφάλι μου στο μαξιλάρι, σφύριζε το εγερτήριο κι έτρεχα στο εργοστάσιο ή το λατομείο... Μα έμαθα από τη μελέτη μου να παρατηρώ αμείλικτα, διεισδυτικά κι επίμονα τους ανθρώπους, τα ζώα και τα φυτά, τα πάντα δηλαδή που περιβάλλουν τους ανθρώπους. Το Βιβλίο της Ζωής: να το Βιβλίο των Βιβλίων».⁴

Ο Σάκο από την άλλη καταγόταν από την Απουλία και έφτασε στη Βοστώνη το 1908 μαζί με τον αδερφό του. Ήταν τσαγκάρης κι είχε δύο παιδιά. Σε γράμμα προς τον γιο του λίγο πριν την εκτέλεσή του γράφει: «οπότε, γιε μου, να είσαι δυνατός για να μπορείς να παρηγορήσεις τη μητέρα σου... Πήγαινε την έναν μακρύ περίπατο στην ήσυχη εξοχή, μάζεψε μερικά αγριολούλουδα εδώ κι εκεί, ξεκουραστείτε κάτω από τη σκιά των δέντρων. Αλλά πάντα να θυμάσαι, Ντάντε, σ' αυτό το παιχνίδι της ευτυχίας, μην τα χρησιμοποιείς όλα μόνο για τον εαυτό σου... Βοήθησε τον διωκόμενο και το θύμα γιατί αυτοί είναι οι καλύτεροί σου φίλοι... Σ' αυτόν τον αγώνα της ζωής θα βρεις περισσότερη αγάπη και θα αγαπηθείς κι εσύ».⁵

⁴ Bartolomeo Vanzetti, *ό.π.*, σ. 24-25.

⁵ [Howard Zinn](#), *ό.π.*

*Ο Νικόλα Σάκκο με τη γυναίκα του Ροζίνα
και τον γιο τους Ντάντε.*

Το ιστορικό πλαίσιο – οι ΗΠΑ των αρχών του 20ού αιώνα

Από τις αρχές του 20ού αιώνα υπήρξε μια ολοένα και μεγαλύτερη οργάνωση των εργατών στις ΗΠΑ, πολλοί εκ των οποίων προέρχονταν από χώρες της Ευρώπης και της Λατινικής Αμερικής. Η φτώχεια, ο ρατσισμός και οι άθλιες συνθήκες εργασίας ώθησαν πολλούς εργάτες σε ταξικές κι επαναστατικές οργανώσεις. Έτσι, το 1905 ιδρύεται το συνδικάτο των Βιομηχανικών Εργατών του Κόσμου (Industrial Workers of the World - IWW) που υιοθετεί σχετικά σύντομα τις θέσεις του επαναστατικού συνδικαλισμού, ακολουθώντας το αντίστοιχο παράδειγμα της CGT στη Γαλλία. «Το κλασικό αναρχικό κίνημα έφτασε στο ζενίθ του στις Ηνωμένες Πολιτείες στα χρόνια από

την αλλαγή του αιώνα μέχρι την είσοδο της χώρας στον Α΄ Παγκόσμιο Πόλεμο το 1917. Αυτή η ανάπτυξη μπορεί να αποδοθεί σε δύο ταυτόχρονες εξελίξεις στο εσωτερικό του κινήματος. Πρώτον, οι Αμερικάνοι αναρχικοί άλλαξαν στρατηγική, απομακρυνόμενοι από τον εξεγερτικό αναρχισμό, επιστρέφοντας σε μια μαζική αναρχική στρατηγική με τη σύσταση των Βιομηχανικών Εργατών του Κόσμου το 1905. Οι IWW και τα συνδεδόμενα μ' αυτούς σωματεία πρόσφεραν στους αναρχικούς μια δομή και μια στρατηγική για την οργάνωση των εργαζομένων σε εθνικό επίπεδο για πρώτη φορά μετά την τραγωδία του Χεϊμάρκετ. Την ίδια περίοδο κάποιοι αναρχικοί στις ΗΠΑ ξεκίνησαν να χρησιμοποιούν τις ελευθεριακές ιδέες σε πτυχές της ζωής εκτός των στενών ορίων της ταξικής πάλης, όπως το σεξ, η αναπαραγωγή, οι πολιτικές ελευθερίες, η τέχνη και η λογοτεχνία. Η εμφάνιση ταλαντούχων αγωνιστών που ασχολήθηκαν σε βάθος μ' αυτά τα ζητήματα και που μπορούσαν να γράφουν και να μιλάνε στα αγγλικά, κυρίως της Έμμα Γκόλντμαν και του Αλεξάντερ Μπέρκμαν, επέτρεψε στους αναρχικούς να διευρύνουν την απεύθυνση του κινήματος και σε άλλες κοινωνικές ομάδες, συμπεριλαμβανομένου κι ενός μικρού τμήματος ντόπιων φιλελεύθερων της μεσαίας τάξης».⁶

Καθώς αναπτυσσόταν το ταξικό κι ελευθεριακό κίνημα, μεγάλωνε η αντίδραση του αμερικάνικου κράτους, ιδιαίτερα με την είσοδο των ΗΠΑ στον Α΄ Παγκόσμιο Πόλεμο. Οι σφαγές εργατών (με πιο γνωστή αυτή στο Λάντλοου (Ludlow) του Κολοράντο 1914, όταν οι αστυνομικές αρχές επιτέθηκαν στους απεργούς ανθρακωρύχους και στις οικογένειές τους με πάνω

⁶ Andrew Cornell, *For a World Without Oppressors, U.S. Anarchism from the Palmer Raids to the Sixties*, σ. 88.

από είκοσι νεκρούς) και οι φυλακίσεις γνωστών συνδικαλιστών εντάθηκαν τα επόμενα χρόνια. Στις 15 Ιουνίου του 1917 προωθήθηκε από τον Πρόεδρο Γουίλσον ένας νόμος κατά της κατασκοπείας (Espionage Act), ο οποίος όριζε συγκεκριμένες ποινές κατά κατασκόπων και πρακτόρων των ξένων δυνάμεων, αλλά παράλληλα απαγόρευε την οργανωμένη αντιπαράθεση εναντίον του πολέμου. Έτσι, συνελήφθησαν πολλοί γνωστοί αναρχικοί (μεταξύ άλλων ο Μπέρκμαν και η Γκόλντμαν) κι έγιναν εκατοντάδες συλλήψεις μελών των IWW μετά από επιδρομές σε δεκάδες χώρους τους σε όλη τη χώρα. Ο νόμος αυτός συνοδεύτηκε από αντίστοιχο αντιμεταναστευτικό νομοσχέδιο για την άμεση απέλαση μεταναστών ριζοσπαστών κι οποιουδήποτε μετανάστη σχετιζόταν με αναρχικούς. Το έργο των αρχών συνέδραμαν παρακρατικές ομάδες (όπως η Κου Κλουξ Κλαν) και «εθελοντικές ομάδες πολιτών».⁷

Παρ' όλα αυτά, η ταξική κινητοποίηση αναπτυσσόταν. Στις αρχές του 1919 ξεδιπλώθηκε ένα τεράστιο κύμα απεργιών. Για παράδειγμα, τον Ιανουάριο στο Σιάτλ κατέβηκαν σε απεργία 35.000 εργαζόμενοι στα ναυπηγεία, ενώ τον επόμενο μήνα κινητοποιήθηκαν ως ένδειξη αλληλεγγύης 60.000 άνθρωποι. Η κινητοποίηση της εθνικής φρουράς και οι πιέσεις των ρεφορμιστικών συνδικάτων έφεραν εντέλει την ήττα του συγκεκριμένου αγώνα. Οι απεργίες εξαπλώθηκαν σε όλη τη χώρα. Μόνο στην πόλη της Νέας Υόρκης το καλοκαίρι του 1919 βρίσκονταν σε απεργία περίπου 164.000 εργάτες, ενώ τον Σεπτέμβριο πραγματοποιήθηκε μαζική απεργιακή κινητοποίηση των εργαζομένων στη βιομηχανία χάλυβα.

⁷ Andrew Cornell, *ό.π.*, σ. 98-106.

Κατά τους επόμενους μήνες το κράτος των ΗΠΑ βλέποντας τις μαζικές κινητοποιήσεις και την επαναστατική απειλή να έχει απλωθεί σε κάθε γωνιά της γης (Ρωσία, Ουγγαρία, Γερμανία, Ιταλία) αποφασίζει να δράσει με ωμό και βάνουσο τρόπο. Τον Νοέμβριο του 1919 ξεκινάει μια σειρά επιδρομών της αστυνομίας υπό την ηγεσία του γενικού εισαγγελέα Μίτσελ Πάλμερ (Alexander Mitchell Palmer) και υπό την αιγίδα του Υπουργείου Δικαιοσύνης. Ξεκίνησε ένα ανελέητο κυνήγι εναντίον αναρχικών και κομμουνιστών, ενώ οι μετανάστες από την Ιταλία, την ανατολική Ευρώπη, οι Εβραίοι και οι Μεξικανοί αγωνιστές βρέθηκαν υπό την απειλή της απέλασης. Έγιναν χιλιάδες συλλήψεις και συνολικά 556 απελάσεις. Η τεταμένη αυτή ατμόσφαιρα συνοδεύτηκε κι από την κίνηση του παρακράτους με ρατσιστικά επεισόδια και φυλετικές ταραχές σε διάφορες πόλεις. Μεταξύ Απριλίου και Νοεμβρίου του 1919 υπήρξαν τουλάχιστον είκοσι έξι τέτοιες περιπτώσεις με εκατοντάδες νεκρούς, χιλιάδες τραυματίες και πολλές καταστροφές, κυρίως σε γειτονιές μαύρων. Τουλάχιστον 500.000 Αφροαμερικάνοι μετακινήθηκαν από διάφορες πολιτείες του Νότου προς αυτές του Βορρά. Κατά την επίσημη κρατική προπαγάνδα, οι μαύροι που υπερασπίστηκαν την κοινότητά τους από τις ρατσιστικές επιθέσεις υποκινούνταν από ομάδες αναρχικών μεταναστών. Έτσι, η συντονισμένη επίθεση κράτους και παρακράτους εναντίον των επαναστατών, των μεταναστών, του εργατικού κινήματος και του μαύρου πληθυσμού συνέδεσε οργανικά όλες τις παραπάνω ομάδες προκειμένου να κατασκευαστεί ο εσωτερικός εχθρός. Είχαν προηγηθεί τον Απρίλιο και τον Ιούνιο του ίδιου έτους διάφορες βομβιστικές επιθέσεις εναντίον πολιτικών, επιχειρηματιών (μεταξύ αυτών ο Ντ. Ροκφέλερ και ο Τζ. Π. Μόργκαν), δικαστικών, υψηλόβαθμων στελεχών της αστυνομίας και διευθυντών εφημερίδων.

Επομένως, η υπόθεση των Σάκο και Βαντσέτι επηρεάστηκε κι αποτέλεσε ένδειξη της περιρρέουσας ατμόσφαιρας. Από την αρχή της σύλληψης και της δίκης τους φάνηκαν οι διαθέσεις του αμερικάνικου κράτους απέναντι στους συλληφθέντες. Στα πρόσωπα των δύο εργατών συμπυκνώνονταν οι διακηρυγμένοι εσωτερικοί εχθροί του κράτους και του κεφαλαίου των ΗΠΑ: οι φτωχοί, οι μετανάστες, οι επαναστάτες, οι αναρχικοί. «Πιστεύω ότι η σημασία της υπόθεσης των Σάκο και Βαντσέτι βρίσκεται στο γεγονός ότι διεξήχθη αμέσως μετά το τέλος του Α΄ Παγκόσμιου Πολέμου, όταν ακόμα η χώρα ζούσε σε μια ατμόσφαιρα που δημιούργησε ο πόλεμος. Ήταν μια ατμόσφαιρα στην οποία υπήρχε μια κυβέρνηση που κυνηγούσε ριζοσπάστες... Στην πραγματικότητα, η δίκη έγινε αμέσως μετά την Εθνική Ημέρα Μνήμης. Η μέρα εκείνη αποτελούσε μια περίπτωση για την επίδειξη πατριωτικού ζήλου και στη συγκεκριμένη περίπτωση, μιας συγκεκριμένης κουλτούρας που υπήρχε κατά τη διάρκεια του πολέμου. Οπότε το σημαντικό πράγμα στην υπόθεσή τους δεν ήταν στ' αλήθεια το ζήτημα της αθωότητας ή της ενοχής τους – κάτι που σίγουρα δεν επιλύθηκε με τη δίκη τους και δεν ξέρω αν θα επιλυθεί ποτέ· το σημαντικότερο ήταν ότι αποκάλυψε τη φύση του δικαστικού συστήματος των ΗΠΑ, ένα σύστημα δικαιοσύνης που πάντα υπήρξε άδικο για τους ξένους, άδικο για τους φτωχούς, άδικο για τους ριζοσπάστες και το οποίο γίνεται ιδιαίτερα σκληρό σε περιόδους πολέμου, σε περιόδους μιας στρατοκρατούμενης ατμόσφαιρας. Οπότε θα έλεγα ότι η σημασία της υπόθεσής τους ήταν ότι αποτελεί μια από τις πολλές εκείνες υποθέσεις στην αμερικάνικη ιστορία. Σκέφτομαι την υπόθεση του Χείμάρκετ το 1886, σκέφτομαι την υπόθεση του Τομ Μούνεϊ (Tom Mooney) και του Γουόρεν Μπίλινγκς (Warren Billings) που έγινε κατά τη διάρκεια του πολέμου. Σκέφτομαι αυτό που έγινε μετά τον Β΄ Παγκόσμιο Πόλεμο, την υπόθεση Ρόζενμπεργκ, η οποία όλως περιέργως ξεκίνησε αμέσως μετά τη νίκη των κομμουνιστών

στην Κίνα, ακριβώς όπως η υπόθεση των Σάκο και Βαντσέτι ξεκίνησε αμέσως μετά τη μπολσεβίκικη επανάσταση. Κι έπειτα, φτάνοντας στην εποχή μας, σκέφτομαι την υπόθεση του Μουμιά Αμπού-Τζαμάλ. Με άλλα λόγια, κατά τη διάρκεια της ιστορίας των ΗΠΑ υπάρχουν συγκεκριμένες κρίσιμες υποθέσεις που φτάνουν στις δικαστικές αίθουσες κι αποφασίζονται, μέσα σε μια ατμόσφαιρα που δεν ευνοεί την ίση αντιμετώπιση των μαύρων, των ριζοσπαστών, αυτών που δεν θεωρούνται πολίτες, των φτωχών. Και πιστεύω ότι η υπόθεση Σάκο-Βαντσέτι έχει μια θέση σ' αυτόν τον κατάλογο».⁸

Επίσης, είναι σημαντικό να αναφερθεί ότι λίγες μέρες πριν τη σύλληψη των Σάκο και Βαντσέτι, είχε συλληφθεί ο Ιταλός αναρχικός τυπογράφος Αντρέα Σαλσέντο (Andrea Salsedo), ο οποίος κρατήθηκε παράνομα για οκτώ εβδομάδες μέχρι την εκπαράθυσή του από τον 14οόροφο του κτιρίου του Υπουργείου Δικαιοσύνης, μια συνηθισμένη πρακτική της αστυνομίας απέναντι στους αντιπάλους της. Ο Ιταλός συγγραφέας Ντάριο Φο εμπνεύστηκε από μια αντίστοιχη υπόθεση, αυτή του Τζιουζέπε Πινέλι (Giuseppe Pinelli) το 1969, το γνωστό έργο του *Ο τυχαίος θάνατος ενός αναρχικού*. Μην ξεχνάμε επίσης ότι η σύλληψη των Σάκο και Βαντσέτι έγινε ενώ προετοίμαζαν μια συγκέντρωση στο Μπρόκτον στις 9 Μαΐου 1920 λόγω της κρατικής δολοφονίας του Σαλσέντο. Αυτός ήταν κι ο λόγος που υπέπεσαν σε αντιφάσεις κατά την ανάκρισή τους (κάτι που θα μπορούσε να είχε ισχυροποιήσει το άλλοθι τους αν δεν το είχαν κάνει), καθώς προσπαθούσαν να προστατέψουν τους συντρόφους τους και να μην δώσουν στοιχεία στην αστυνομία.

⁸<http://libcom.org/history/reexamining-sacco-vanzetti-case-howard-zinn>

Διαδήλωση αλληλεγγύης για τους Σάκο και Βαντσέτι, Νέα Υόρκη 1927.

Διεθνής εκστρατεία αλληλεγγύης

Οι δύο αναρχικοί εκτελέστηκαν στις 23 Αυγούστου 1927. Την ημέρα της εκτέλεσης 800 αστυνομικοί βρίσκονταν έξω από τη φυλακή στο Τσαρλστάουν (Charlestown) για να συγκρατήσουν το πλήθος των διαδηλωτών με πολυβόλα και μεγάλους προβολείς. Στη γειτονική Βοστώνη το σκηνικό ήταν περίπου το ίδιο. Χιλιάδες συγκεντρώθηκαν καθώς πλησίαζε η ώρα της εκτέλεσης. Η αστυνομία συνέλαβε 156 άτομα από το πλήθος που είχε συγκεντρωθεί έξω από το τοπικό κοινοβούλιο. Το ίδιο έγινε και στη Νέα Υόρκη αλλά και σε άλλες αμερικάνικες πόλεις. Οι διαμαρτυρίες και οι διαδηλώσεις δεν περιορίστηκαν στις ΗΠΑ. Καλέστηκαν γενικές απεργίες σε Μεξικό, Ουρουγουάη και Αργεντινή. 10.000 διαδηλωτές έκαναν πορεία στο Σίδνεί της

Αυστραλίας. Ξέσπασαν επεισόδια στο Βερολίνο, στο Λονδίνο, στο Παρίσι και σε άλλες ευρωπαϊκές πόλεις, ενώ έγιναν επιθέσεις σε πρεσβείες και προξενεία των ΗΠΑ. Τίποτα δεν μπορούσε να αναβάλει μια κρατική απόφαση που έδειχνε με τον πιο απροκάλυπτο τρόπο την ίδια τη φύση του κρατικού και καπιταλιστικού συστήματος.

«Την Πρωτομαγιά του 1927, στην πόλη-λιμάνι του Ταμπίκο στο Μεξικό χιλιάδες εργάτες συγκεντρώθηκαν έξω από το αμερικάνικο προξενείο... Οι ομιλητές αποκάλεσαν τους Σάκο και Βαντσέτι «συμπατριώτες» τους και «αδέρφια» τους. Προέτρεψαν τους Αμερικάνους αξιωματούχους να ακούσουν προσεκτικά τη φωνή των εργατών σε όλο τον κόσμο και να απελευθερώσουν τους δύο άντρες από τη θανατική καταδίκη... Μεταξύ 1921 και 1927, καθώς προχωρούσαν τόσο η δίκη όσο και οι εφέσεις των Σάκο και Βαντσέτι, σκηνές όπως αυτή του Ταμπίκο επαναλήφθηκαν ξανά και ξανά σε όλη τη Λατινική Αμερική και την Ευρώπη. Τα έξι αυτά χρόνια, η υπόθεση των

Σάκο και Βαντσέτι εξελίχθηκε από μια τοπική δίκη για ληστεία και φόνο σε ένα γεγονός παγκόσμιας σημασίας».⁹

Η εκτέλεση – οι τελευταίες ώρες

Συγκέντρωση έξω από τις φυλακές του Τσαρλστάουν την ημέρα της εκτέλεσης

9 Lisa McGirr, «The Passion of Sacco and Vanzetti: A Global History», *Journal of American History*, τ. 93, τεύχος 4, Μάρτιος 2007.

«Ο Σάκο, το κελί του οποίου ήταν δίπλα σ' εκείνο του Μεντέρος ήταν ο επόμενος. Ένας φύλακας άνοιξε την πόρτα του. Ο Σάκο ήταν έτοιμος. Το πρόσωπό του ήταν κατάλευκο λόγω του μακροχρόνιου εγκλεισμού. Χωρίς να πει κάτι πήρε τη θέση του ανάμεσα στους φρουρούς. Περπατώντας αργά αλλά σταθερά, διέσχισε τα δεκαεφτά βήματα μέχρι την αίθουσα εκτελέσεων. Δεν χρειάστηκε βοήθεια και κάθισε στην καρέκλα. Την ώρα που οι φύλακες τελείωναν τη δουλειά τους, φώναξε στα ιταλικά: «Ζήτω η αναρχία!», ενώ στα αγγλικά φώναξε: «Έχετε γεια, γυναίκα μου, παιδί μου, φίλοι μου!»

Είχε δύο παιδιά, τον Ντάντε, δεκατεσσάρων χρονών, και την Ινέζ, έξι χρονών, αλλά το λάθος του αυτό προήλθε από τη δυσκολία του στα αγγλικά κι από την έξαψη της στιγμής. «Καλό βράδυ, κύριοι» είπε σπασμωδικά. Τότε είπε και τα τελευταία του λόγια: «Έχε γεια μητέρα». Ο αρχιφύλακας Χέντρι περίμενε μέχρι ο Σάκο να είναι εμφανώς ικανοποιημένος ότι δεν υπάρχει κάτι άλλο να πει. Έπειτα έδωσε το σήμα. Ο θάνατος του Σάκο ανακοινώθηκε στις 12:19:02.

Η πόρτα του κελιού του Βαντσέτι ήταν ανοικτή. Ήταν κι αυτός ήρεμος. Έσφιξε τα χέρια με τους δύο φρουρούς και βάδισε μαζί τους. Έκανε τέσσερα περισσότερα βήματα από τον Σάκο μέχρι την ηλεκτρική καρέκλα. Καθώς έμπαινε στην αίθουσα μίλησε στον αρχιφύλακα, σφιγγοντας το χέρι του και λέγοντας: «Θέλω να σ' ευχαριστήσω για όλα όσα έκανες για μένα, αρχιφύλακα».

Ο Βαντσέτι μίλησε στα αγγλικά. Η φωνή του ήταν ήρεμη καθ' όλη τη διάρκεια. Δεν υπήρχε το παραμικρό τρέμουλο ή τραύλισμα. Έπειτα, απευθυνόμενος στους μάρτυρες, είπε: «Θα

ήθελα να σας πω ότι είμαι αθώος κι ότι ποτέ δεν διέπραξα οποιοδήποτε έγκλημα, μόνο περιστασιακά κάποιες αμαρτίες».

Ήταν περίπου τα ίδια λόγια που απηύθυνε στον δικαστή Γουέμπστερ Θάγιερ στην αίθουσα του δικαστηρίου του Ντέντχαμ (Dedham) τον περασμένο Απρίλιο όταν καταδικάστηκε σε θάνατο εκείνη τη βδομάδα, με την ποινή να έχει αναβληθεί επειδή η συμβουλευτική επιτροπή του κυβερνήτη δούλεψε πάνω στην υπόθεση. «Σας ευχαριστώ για όλα όσα κάνατε για μένα», συνέχισε, ήρεμα κι αργά. «Είμαι αθώος για όλα τα εγκλήματα, όχι μόνο γι' αυτό, αλλά για όλα. Είμαι αθώος».

Τότε είπε τα τελευταία του λόγια: «Θα ήθελα να συγχωρήσω μερικούς ανθρώπους γι' αυτό που μου κάνουν τώρα». Ο Βαντσέτι μπήκε στην αίθουσα στις 12:20:30. Στις 12:26:55 ανακοινώθηκε ο θάνατός του». ¹⁰

¹⁰ *The New York Times*, 27.08.1927.

Η υπόθεσή τους ζωντανή στη μνήμη των αγώνων

Η κηδεία των Σάκο και Βαντσέτι

Τον Ιούλιο του 1977 οι αρμόδιες αρχές της Πολιτείας της Μασαχουσέτης αναγνώρισαν την άδικη καταδίκη και εκτέλεση. Μάλιστα, ο ελληνικής καταγωγής κυβερνήτης Δουκάκης αναγνώρισε την αθωότητα των δολοφονηθέντων και κήρυξε την Τρίτη 23 Αυγούστου 1977, την ημέρα δηλαδή που συμπληρώνονταν πενήντα χρόνια από το θάνατό τους, «Ημέρα Μνήμης των Νικόλα Σάκο και Μπαρτολομέο Βαντσέτι», πρόταση που εντέλει αποσύρθηκε για την αποφυγή ευρύτερων πολιτικών αντιπαραθέσεων.

Το 2005, δημοσίευμα των *LA Times*¹¹ έφερε στη δημοσιότητα γράμμα του γνωστού συγγραφέα και υπερασπιστή των δύο αντρών, Άπτον Σινκλέρ (Upton Sinclair), ο οποίος ανέφερε ότι

¹¹ Sinclair Letter Turns Out to Be Another Expose, *LA Times*, 24.12.2005.

ήταν ένοχοι βάσει πληροφορίας από τον δικηγόρο τους, Φρεντ Μουρ (Fred Moore). Ως αντίδραση ο συντηρητικός αρθρογράφος Τζόννα Γκόλντμπεργκ (Jonah Goldberg) σε κείμενό του εκφράζει ακριβώς τα αντιδραστικά επιχειρήματα που συντάσσονται και προωθούν την κρατική προπαγάνδα. Μέσα στον εμετικό λόγο του γίνεται η σύνδεση διάφορων αντίστοιχων υποθέσεων και αποκαλύπτεται η ευρύτερη στρατηγική του κράτους των ΗΠΑ. «Ο Σάκο κι ο Βαντσέτι έγιναν δεκανίκια μιας αναπαράστασης των παθών σχετικά με τα κακά των ΗΠΑ τη δεκαετία του 1920 κι ο μύθος άντεξε στον χρόνο... Αυτό που είναι εκπληκτικό είναι πόσο οικεία μοιάζει αυτή η ιστορία. Περίπου το ίδιο πράγμα συνέβη με την Έθελ και τον Τζούλιους Ρόζενμπεργκ, τους καταδικασμένους Σοβιετικούς κατασκόπους. Ο Άλγκερ Χις (Alger Hiss), ένας ογκόλιθος του φιλελεύθερου κατεστημένου της Ανατολικής Ακτής ήταν κατάσκοπος. Παρ' όλα αυτά υποστηριζόταν από φιλελεύθερους που θεωρούσαν τον αντικομμουνισμό τουλάχιστον αδέξιο. Τη δεκαετία του 1960 οι άγιοι κι οι μάρτυρες ξεπετάγονταν με ταχύτερους ρυθμούς. «Λευτεριά στον Χιούι!» ήταν το σύνθημα και οι Αμερικάνοι φιλελεύθεροι και αριστεροί συγκεντρώνονταν μαζικά για τους Μαύρους Πάνθηρες κι άλλους εγκληματίες, τον έναν πιο δολοφονικό και πιο βάρβαρο από τον άλλο... (Κι αυτό παραλείπει τα ερωτικά ειδύλλια εξ αποστάσεως με τον Τσε Γκεβάρα, τον Φιντέλ Κάστρο κι άλλους δολοφόνους «μαχητές της ελευθερίας»). Τα τελευταία χρόνια τα ψέματα και η μυθοπλασία έχουν γίνει ίσως ακόμα πιο εξωφρενικά... Ο Μουμιά Αμπού-Τζαμάλ είναι ένοχος, αλλά ας μην το πούμε σε κάποια αίθουσα σχολής... Οι «Δέκα του Χόλιγουντ» ήταν μια πολύπλοκη ομάδα, αλλά ήταν κομμουνιστές, ακόμα και σταλινικοί. «Δεν έχει σημασία» είπαν οι φιλελεύθεροι. «Ας μείνει ο μύθος».¹²

12 Jonah Goldberg, The Clay Feet of Liberal Saints, *National Review*, 06.01.2006.

Ο Χάουαρντ Ζιν (Howard Zinn) απάντησε σε συνέντευξή του σε ερώτηση για το συγκεκριμένο άρθρο ότι «...είναι κατανοητό κάποιος που είναι δεξιός κι επομένως ξεκινάει με την προϋπόθεση ότι οι αριστεροί είναι λάθος να χρησιμοποιήσει το συγκεκριμένο στοιχείο. Όπως είπα και πριν, αυτό το στοιχείο μπορεί να εγείρει ερωτήματα, όπως έχει συμβεί πολλές φορές, για το ζήτημα αν ήταν αθώοι ή ένοχοι, αλλά με κανέναν τρόπο δεν αποδυναμώνει τα επιχειρήματα των φιλελεύθερων ή των ριζοσπαστών, που είναι κι ο πιο κρίσιμος παράγοντας, καθώς το επιχείρημα είναι ότι η δικαιοσύνη σ' αυτή τη χώρα δεν λειτουργεί το ίδιο για τους ριζοσπάστες, τους έγχρωμους, τους φτωχούς, τους μετανάστες. Αυτή η θεμελιώδης κριτική του συστήματος που υποστηρίζουν οι φιλελεύθεροι και οι ριζοσπάστες παραμένει σταθερή, ασχέτως της ενοχής ή της αθωότητας κάποιου σε μια συγκεκριμένη περίπτωση».¹³

Όλα τα παραπάνω δείχνουν ότι η υπόθεση ακόμα και σήμερα, σχεδόν εκατό χρόνια μετά, ξεσηκώνει έντονες διαμάχες και πολιτική αντιπαράθεση. Κι αυτό γιατί όσο κι αν κάποιοι προσπαθούν να μας πείσουν για το τέλος των «μεγάλων αφηγήσεων», για τη ματαιότητα της προσπάθειας για κοινωνική απελευθέρωση και τα αντίθετα αποτελέσματα που φέρνουν δήθεν ξεπερασμένες ιδέες, ο αγώνας ενάντια στην αδικία της εξουσίας του κράτους και του κεφαλαίου παραμένει πάντα επίκαιρος. Γιατί ούτε οι αιτίες που την προκαλούν έχουν εκλείψει ούτε η ίδια η φύση του συστήματος έχει μεταβληθεί. Ποιος αλήθεια θυμάται τα ονόματα των δικαστών που προεδρεύουν σε υποθέσεις σαν αυτή; Ποιος θυμάται το όνομα του κάθε δήμιου; Εκτός από διάφορα θλιβερά υπολείμματα του νεοφασιστικού φυράματος και του ακραίου συντηρητισμού, τα

¹³<https://libcom.org/history/reexamining-sacco-vanzetti-case-howard-zinn>

ονόματά τους έχουν λησμονηθεί. Αντίθετα, ονόματα σαν αυτά του Σάκο και του Βαντσέτι μένουν χαραγμένα στη λαϊκή και αγωνιστική μνήμη γιατί αντιπροσωπεύουν τις μάχες των απλών ανθρώπων για ελευθερία.

Τέτοιες επέτειοι είναι από τη φύση τους λυπηρές. Δύο άνθρωποι εκτελέστηκαν λόγω της πίστης τους στα αναρχικά ιδανικά, λόγω του γεγονότος ότι ήταν μετανάστες εργάτες. Η ιστορία τους είναι η ιστορία των απανταχού καταπιεσμένων. Τα γεγονότα που συγκλόνισαν την Αμερική αλλά και ολόκληρο τον κόσμο μετά τη δολοφονία του Τζορτζ Φλόιντ έδειξαν ότι η αδικία, η καταπίεση, ο ρατσισμός είναι υπαρκτά γεγονότα. Η ιστορία τους, όμως, είναι και η δική μας ιστορία. Το κυνήγι ενάντια στους αναρχικούς, στους επαναστάτες, σε όσους αντιστέκονται δεν έχει πάψει. Μπορεί να προσπαθήσαν να εξαφανίσουν την επαναστατική απειλή, αλλά αυτή θα είναι πάντα εκεί, πάντα πολεμώντας ενάντια στην εξουσία και στην καταπίεση, πάντα προσπαθώντας να εξαφανίσει μια και καλή την αδικία, την ανισότητα, τη φτώχεια. Για να μπορέσουν να ανασάνουν οι άνθρωποι, για να καταφέρουν να απελευθερωθούν από τα δεσμά που τους στραγγαλίζουν αιώνες τώρα, για μια κοινωνία ελεύθερη και ίση. Οι μορφές μπορεί να αλλάζουν, ο αγώνας όμως μένει ο ίδιος, αυτός για την κοινωνία των ελεύθερων ίσων, της αναρχίας και του κομμουνισμού.

Κατάληψη Libertatia, 23.08.2020

Ένας στοχασμός για την επέτειο του θανάτου των Σάκο και Βαντσέτι

– του Αλεξάντερ Μπέρκμαν και της Έμμα Γκόλντμαν¹⁴

Τα ονόματα του «καλού τσαγκάρη και του φτωχού πωλητή ψαριών» έχουν σταματήσει να αντιπροσωπεύουν απλά και μόνο δύο Ιταλούς άντρες της εργατικής τάξης. Σε όλο τον πολιτισμένο κόσμο ο Σάκο κι ο Βαντσέτι έχουν γίνει ένα σύμβολο, το έμβλημα της Δικαιοσύνης που συντρίβεται από την Εξουσία. Αυτό αποτελεί και τη μεγάλη ιστορική σημασία αυτής της σταύρωσης που συνέβη τον 20ό αιώνα. Τα λόγια του Βαντσέτι υπήρξαν πραγματικά προφητικά όταν δήλωσε «η τελευταία στιγμή ανήκει σε μας – αυτή η αγωνία τους είναι ο θρίαμβός μας».

Ακούμε συνέχεια για την πρόοδο και μ' αυτό οι άνθρωποι συνήθως εννοούν θετικές εξελίξεις διαφόρων ειδών, κυρίως ανακαλύψεις που σώζουν ζωές και εφευρέσεις που εξοικονομούν εργασία και κόπο ή μεταρρυθμίσεις στην κοινωνική και πολιτική ζωή. Αυτές οι μεταρρυθμίσεις ίσως να αντιπροσωπεύουν μια πραγματική πρόοδο ή μπορεί και όχι, επειδή η μεταρρύθμιση δεν είναι απαραίτητα πρόοδος.

¹⁴ *The Road to Freedom*, Νέα Υόρκη, τεύχος 5, Αύγουστος 1929.

Αποτελεί μια εντελώς λάθος και φαύλη αντίληψη ότι ο πολιτισμός συνίσταται σε αλλαγές στη μηχανική ή στην πολιτική. Ακόμα και οι σπουδαιότερες εξελίξεις δεν υποδεικνύουν αληθινή πρόοδο οι ίδιες: απλά συμβολίζουν τα αποτελέσματά της. Ο πραγματικός πολιτισμός, η πραγματική πρόοδος συνίσταται σε μια «εξανθρωπισμένη» ανθρωπότητα, στο να γίνει ο κόσμος ένα αξιοπρεπές μέρος για να ζεις. Από αυτή την άποψη απέχουμε πολύ από το να είμαστε πολιτισμένοι, παρ' όλες τις μεταρρυθμίσεις και τις βελτιώσεις.

Η πραγματική πρόοδος είναι ο αγώνας εναντίον της απανθρωπιάς της κοινωνικής μας ύπαρξης, εναντίον της βαρβαρότητας των κυρίαρχων αντιλήψεων. Με άλλα λόγια, η πρόοδος είναι ένας πνευματικός αγώνας, ένας αγώνας για να απελευθερωθεί ο άνθρωπος από την κτηνώδη κληρονομιά του, από τον φόβο και την αγριότητα της πρωτόγονης κατάστασης. Σπάζοντας τα δεσμά της άγνοιας και της προκατάληψης· απελευθερώνοντας τον άνθρωπο από τη θηλιά των ιδεών και των μεθόδων που τον οδηγούν στη σκλαβιά· εκδιώκοντας το σκοτάδι από το μυαλό του και τον τρόπο από την καρδιά του· εξυψώνοντάς τον από μια άθλια κατάσταση στο πραγματικό

ανάστημα του ανθρώπου – αυτή είναι η αποστολή της προόδου. Μόνο μ' αυτόν τον τρόπο ο άνθρωπος γίνεται πραγματικά πολιτισμένος ατομικά και συλλογικά και η κοινωνική μας ζωή περισσότερο ανθρώπινη και άξια να τη ζεις.

Αυτός ο αγώνας σηματοδοτεί την πραγματική ιστορία της προόδου. Οι ήρωές της δεν είναι οι Ναπολέοντες και οι Μπίσμαρκ ούτε οι στρατηγοί και οι πολιτικοί. Το μονοπάτι της χαράζεται με τους ταπεινούς τάφους των Σάκο και των Βαντσέτι της ανθρωπότητας, διάσπαρτους από τις θρησκευτικές τελετές δημόσιας εξιλέωσης (auto-da-fé), τους θαλάμους βασανιστηρίων, τις αγχόνες και την ηλεκτρική καρέκλα. Σ' αυτούς τους μάρτυρες της δικαιοσύνης και της ελευθερίας χρωστάμε αυτό το ελάχιστο της αληθινής προόδου και του πολιτισμού που έχουμε σήμερα.

Επομένως, η επέτειος του θανάτου των συντρόφων μας με τίποτα δεν αποτελεί μια αφορμή για πένθος. Αντιθέτως, θα έπρεπε να χαιρόμαστε που σ' αυτή τη χρονική στιγμή εξευτελισμού και εξαχρείωσης, που κυριαρχεί η υστερία της κατάκτησης και του κέρδους, υπάρχουν ακόμα *άνθρωποι* που τολμούν να αψηφούν το κυρίαρχο πνεύμα και να υψώνουν τις φωνές τους εναντίον της απανθρωπιάς και της αντίδρασης: ότι υπάρχουν ακόμα άνθρωποι που κρατούν αναμμένη τη σπίθα της λογικής και της ελευθερίας και έχουν το κουράγιο να πεθαίνουν για το θάρρος και μάλιστα θριαμβευτικά.

Γιατί, όπως όλος ο κόσμος ξέρει σήμερα, ο Σάκο κι ο Βαντσέτι πέθαναν επειδή ήταν Αναρχικοί. Δηλαδή, επειδή πίστευαν και διακήρυτταν την ανθρώπινη συναδέλφωση και την ελευθερία. Ως εκ τούτου, δεν μπορούσαν να προσδοκούν ούτε στη

δικαιοσύνη ούτε στην ανθρωπιά. Οι Αφέντες της Ζωής μπορούν να συγχωρέσουν κάθε αδίκημα και κάθε έγκλημα, ποτέ όμως την προσπάθεια να υπονομευτεί η ασφάλειά τους, μια ασφάλεια που χτίζεται στις πλάτες των μαζών. Συνεπώς, ο Σάκο κι ο Βαντσέτι έπρεπε να πεθάνουν παρά τις διαμαρτυρίες σε ολόκληρο τον κόσμο.

Κι όμως ο Βαντσέτι είχε δίκιο όταν έλεγε ότι η εκτέλεσή του ήταν ο μεγαλύτερός του θρίαμβος, καθώς σε όλη τη διάρκεια της ιστορίας ήταν οι μάρτυρες της προόδου αυτοί που στο τέλος θριάμβευαν. Πού είναι οι Καίσαρες και οι Τορκεμάδα του χθες; Ποιος θυμάται τα ονόματα των δικαστών που καταδίκασαν τον Τζιορντάνο Μπρούνο και τον Τζον Μπράουν; Οι Πάρσον, οι Φερέρ, οι Σάκο και οι Βαντσέτι ζουν αιώνια και το πνεύμα τους ακόμα προελαύνει.

Ας μην κατακλύσει η απόγνωση τις καρδιές μας πάνω από τους τάφους των Σάκο και Βαντσέτι. Η υποχρέωσή μας προς αυτούς για το έγκλημα που διαπράξαμε επιτρέποντας τον θάνατό τους είναι να διατηρήσουμε τη μνήμη τους ζωντανή και το λάβαρο του Αναρχικού τους ιδεώδους ψηλά. Κι ας μην μπερδευόμαστε και σαστίζουμε με έναν κοντόφθαλμο πεσιμισμό ενώπιον των πραγματικών γεγονότων της ανθρώπινης ιστορίας και της εξύψωσης του ανθρώπου σε μια σπουδαιότερη πρόοδο κι ελευθερία. Στον μακρύ αγώνα από το σκοτάδι στο φως, στην πανάρχαια μάχη για περισσότερη ελευθερία κι ευημερία, είναι ο επαναστάτης, ο μάρτυρας, αυτός που έχει κερδίσει. Η δουλεία έχει καταρρεύσει, ο απολυταρχισμός έχει συντριβεί, η φεουδαρχία και η δουλοπαροικία έπρεπε να εξαφανιστούν, οι θρόνοι έχουν διαλυθεί και δημοκρατίες έχουν εγκαθιδρυθεί στη θέση τους. Αναπόφευκτα, οι μάρτυρες και οι ιδέες τους έχουν θριαμβεύσει, παρ' όλες τις αγχόνες και τις ηλεκτρικές καρέκλες.

Αναπόφευκτα, ο λαός, οι μάζες έχουν πλησιάσει τους αφέντες τους, καθώς μέχρι στιγμής τα ίδια τα οχυρά της Εξουσίας, του Κεφαλαίου και του Κράτους βρίσκονται σε κίνδυνο. Η Ρωσία έχει δείξει την κατεύθυνση της περαιτέρω προόδου μέσω της προσπάθειάς της να εξαλείψει τόσο τον οικονομικό όσο και τον πολιτικό αφέντη. Αυτό το πρώτο πείραμα έχει αποτύχει, καθώς όλες οι πρώτες σπουδαίες κοινωνικές αναπροσαρμογές απαιτούν επαναλαμβανόμενες προσπάθειες για την πραγματοποίησή τους. Αλλά αυτή η μεγαλειώδης ιστορική αποτυχία είναι σαν τον μαρτυρικό θάνατο των Σάκο και Βαντσέτι – το σύμβολο και η εγγύηση του τελικού θριάμβου.

Παρ' όλα αυτά, ας μείνει ξεκάθαρα στη μνήμη μας ότι η αποτυχία των *πρώτων* προσπαθειών για θεμελιώδη κοινωνική αλλαγή οφείλεται στη λάθος μέθοδο στην προσπάθεια εγκαθίδρυσης του *καινούριου* με *παλιά* μέσα και μεθόδους. Το *καινούριο* μπορεί να κυριαρχήσει μόνο με τα μέσα του δικού του καινούριου πνεύματος. Η τυραννία επιβιώνει με την καταπίεση· η ελευθερία ακμάζει σε μια αντίστοιχη κατάσταση. Το μοιραίο λάθος της μεγάλης Ρώσικης Επανάστασης ήταν ότι προσπάθησε να εγκαθιδρύσει νέες μορφές κοινωνικής και οικονομικής ζωής στα παλιά θεμέλια του καταναγκασμού και της δύναμης. Ολόκληρη η ανάπτυξη της ανθρώπινης κοινωνίας έχει συντελεστεί *μακριά* από τον καταναγκασμό και την κυβέρνηση, μακριά από την εξουσία και προς την κατεύθυνση μιας ευρύτερης ελευθερίας κι ανεξαρτησίας. Σ' αυτόν τον αγώνα το πνεύμα της ελευθερίας έχει ουσιαστικά υπερνικήσει. Προς αυτή την κατεύθυνση βρίσκεται και η ευρύτερη πρόοδος. Το σύνολο της ιστορίας το αποδεικνύει και η Ρωσία αποτελεί την πιο πειστική πρόσφατη απόδειξη γι' αυτό. Ας πάρουμε τότε αυτό το μάθημα κι ας εμπνευστούμε για μεγαλύτερες προσπάθειες προς έναν νέο κόσμο για την ανθρωπότητα και την ελευθερία και

μακάρι το θριαμβευτικό μαρτύριο των Σάκο και Βαντσέτι να μας
δώσει μεγαλύτερη δύναμη κι αντοχή σ' αυτόν τον υπέροχο
αγώνα.

Γαλλία, Ιούλιος 1929

Σάκο και Βαντσέτι

– του Χάουαρντ Ζιν¹⁵

Πενήντα χρόνια μετά τις εκτελέσεις των Ιταλών μεταναστών Σάκο και Βαντσέτι, ο κυβερνήτης της Μασαχουσέτης Δουκάκης δημιούργησε μια επιτροπή για να κρίνει την αμεροληψία της δίκης και το πόρισμα ήταν ότι οι δύο άντρες δεν έλαβαν μια δίκαιη δίκη. Αυτό προκάλεσε μια μικρή θύελλα στη Βοστώνη.

Σε γράμμα του ο Τζον Κάμποτ, συνταξιούχος πρέσβης των ΗΠΑ, δήλωσε τη «μεγάλη αγανάκτησή» του κι επισήμανε ότι η επιβεβαίωση της θανατικής καταδίκης από τον κυβερνήτη Φούλερ έγινε μετά από ειδική επανεξέταση από «τρεις από τους

¹⁵Απόσπασμα από το βιβλίο του Χάουαρντ Ζιν ([Howard Zinn](#)) *A Power Governments Cannot Suppress, City Lights*, 2006.

πιο διακεκριμένους κι αξιοσέβαστους πολίτες της Μασαχουσέτης – τον πρύτανη Λόουελ του Χάρβαρντ, τον πρύτανη Στράτον του MIT και τον πρώην δικαστή Γκραντ».

Ο Χέιγουντ Μπρουν, ο οποίος έγραψε στη στήλη του στην εφημερίδα *New York World* αμέσως αφότου η επιτροπή του κυβερνήτη παρουσίασε την έκθεσή της, έβλεπε διαφορετικά αυτούς τους τρεις «διακεκριμένους κι αξιοσέβαστους πολίτες». Έγραψε: «Δεν είναι κάθε κρατούμενος τόσο τυχερός να έχει έναν πρύτανη του πανεπιστημίου του Χάρβαρντ να ασχολείται μαζί του... Αν πρόκειται για λιντσάρισμα, τουλάχιστον ο πωλητής ψαριών κι ο φίλος του ο εργοστασιακός εργάτης μπορούν να αγαλλιάσουν στις ψυχές τους, από τη στιγμή που βρίσκονται στα χέρια αντρών με βραδινά σακάκια και ακαδημαϊκούς τηβέννους».

Ο Χέιγουντ Μπρουν, ένας από τους σημαντικότερους δημοσιογράφους του 20ού αιώνα δεν μακροημέρευσε ως αρθρογράφος της *New York World*.

Το πεντηκοστό έτος μετά την εκτέλεση, οι *New York Times* ανέφεραν ότι: «ακυρώθηκαν τα πλάνα του δημάρχου Μπιμ (Abraham David Beame) να ανακηρύξει την επόμενη Τρίτη ως *Μέρα Σάκο και Βαντσέτι* σε μια προσπάθεια να αποφευχθεί η αντιπαράθεση, είπε χθες ένας εκπρόσωπος του δημαρχείου».

Πρέπει να υπάρχει κάποιος καλός λόγος γιατί μια υπόθεση πενήντα ετών, σήμερα εβδομήντα πέντε, προκαλεί τέτοια συναισθήματα. Θεωρώ ότι αυτό γίνεται επειδή το να μιλάμε για τους Σάκο και Βαντσέτι αναπόφευκτα αναδεικνύει ζητήματα που μας προβληματίζουν και σήμερα: το σύστημα δικαιοσύνης μας, τη σχέση μεταξύ του πολεμικού παροξυσμού και των ατομικών ελευθεριών και το πιο βασανιστικό απ' όλα, τις ιδέες του

αναρχισμού, δηλαδή τον αφανισμό των εθνικών συνόρων κι επομένως του πολέμου, την εξάλειψη της φτώχειας και τη δημιουργία μιας πραγματικής δημοκρατίας.

Η υπόθεση των Σάκο και Βαντσέτι αποκάλυψε με τους σκληρότερους όρους ότι οι ευγενείς λέξεις που είναι χαραγμένες πάνω από τις αίθουσες των δικαστηρίων μας («Ισότητα στη Δικαιοσύνη Ενώπιον του Νόμου» – «Equal Justice Before the Law») υπήρξαν πάντα ψεύτικες. Αυτοί οι δύο άντρες, ο πωλητής ψαριών και ο τσαγκάρης δεν θα μπορούσαν να αντιμετωπιστούν δίκαια από το αμερικάνικο σύστημα, γιατί δεν αποδίδεται με τον ίδιο τρόπο δικαιοσύνη στους φτωχούς και στους πλούσιους, στους ντόπιους και σε όσους γεννήθηκαν στο εξωτερικό, στους ορθόδοξους και στους ριζοσπάστες, στους λευκούς και στους έγχρωμους. Κι ενώ η αδικία μπορεί να εκδηλώνεται σήμερα με πιο διακριτικούς και πιο σύνθετους τρόπους απ' όσο το έκανε στις τραχιές συνθήκες της υπόθεσης των Σάκο και Βαντσέτι, η ουσία της όμως παραμένει η ίδια.

Στην περίπτωση τους, η μεροληψία ήταν σκανδαλώδης. Δικάζονταν για ληστεία και για φόνο, αλλά στα μυαλά και στην συμπεριφορά του εισαγγελέα, του δικαστή και των ενόρκων, το σημαντικότερο για τους δύο κατηγορούμενους ήταν, όπως το έθεσε ο Άπτον Σινκλέρ στο αξιόλογο μυθιστόρημά του *Boston*, «βρωμοϊταλοί» (wops), ξένοι, φτωχοί εργαζόμενοι, ριζοσπάστες.

Εδώ είναι ένα δείγμα της αστυνομικής ανάκρισης (του Σάκο):
– Είσαι νόμιμος; – Όχι. – Είσαι κομμουνιστής; – Όχι. – Είσαι αναρχικός; – Όχι. – Πιστεύεις στην κυβέρνηση μας; – Ναι, κάποια πράγματα τα προτιμώ διαφορετικά.

Τι σχετικό είχαν αυτές οι ερωτήσεις με τη ληστεία μιας βιομηχανίας παπουτσιών στο Σάουθ Μπρέντρι της

Μασαχουσέτης και με τον πυροβολισμό ενός ταμιά κι ενός φύλακα;

Ο Σάκο φυσικά έλεγε ψέματα. *Όχι, δεν είμαι κομμουνιστής. Όχι, δεν είμαι αναρχικός.* Γιατί να πει ψέματα στην αστυνομία; Γιατί ένας Εβραίος να πει ψέματα στην Γκεστάπο; Γιατί ένας μαύρος στη Νότια Αφρική να πει ψέματα σ' αυτούς που τον ανακρίνουν; Γιατί ένας αντιφρονών στη σοβιετική Ρωσία να πει ψέματα στη μυστική αστυνομία; Γιατί όλοι τους ξέρουν ότι δεν υπάρχει δικαιοσύνη γι' αυτούς.

Έχει υπάρξει ποτέ δικαιοσύνη στο αμερικάνικο σύστημα για τους φτωχούς, τους έγχρωμους, τους ριζοσπάστες; Όταν οι οκτώ αναρχικοί του Σικάγο καταδικάστηκαν σε θάνατο μετά τις ταραχές του Χειμάρκετ το 1886 (τις αστυνομικές ταραχές, με άλλα λόγια), αυτό έγινε επειδή υπήρχε οποιαδήποτε σύνδεση μεταξύ τους και της βόμβας που πετάχτηκε ανάμεσα στις αστυνομικές δυνάμεις; Δεν υπήρχε ούτε ένα ίχνος στοιχείου. Ήταν επειδή υπήρξαν ηγέτες του αναρχικού κινήματος στο Σικάγο.

Όταν ο Γιουτζίν Ντεμπος (Eugene Debs) και χίλιοι ακόμα άνθρωποι στάλθηκαν στη φυλακή κατά τη διάρκεια του Α' Παγκόσμιου Πολέμου με τον Νόμο κατά της Κατασκοπείας (Espionage Act), αυτό έγινε επειδή ήταν ένοχοι ή επειδή ήταν κατάσκοποι; Σε καμία περίπτωση. Ήταν σοσιαλιστές που εκφράστηκαν ανοιχτά εναντίον του πολέμου. Επιβεβαιώνοντας τη δεκαετή ποινή του Ντεμπος, ο δικαστής του Ανώτατου Δικαστηρίου Όλιβερ Γουέντελ Χολμς (Oliver Wendell Holmes) έκανε ξεκάθαρο τον λόγο που έπρεπε ο Ντεμπος να πάει φυλακή. Παρέθεσε από τα λόγια του Ντεμπος: «η άρχουσα τάξη ήταν αυτή που πάντα κήρυττε τους πολέμους, η κατώτερη τάξη αυτή που πάντα έδινε τις μάχες».

Ο Χολμς, που τόσο θαυμάζεται ως ένας από τους σπουδαιότερους φιλελεύθερους νομικούς, έκανε ξεκάθαρα τα όρια του φιλελευθερισμού, τους περιορισμούς που θέτει ένας εκδικητικός εθνικισμός. Αφότου είχαν εξαντληθεί όλες οι εφέσεις των Σάκο και Βαντσέτι, η υπόθεση ήρθε ενώπιον του Χολμς, που ηγούταν του Ανώτατου Δικαστηρίου. Αρνήθηκε να επανεξετάσει την υπόθεση, συμφωνώντας έτσι με την προηγούμενη ετυμηγορία.

Στην εποχή μας η Έθελ κι ο Τζούλιους Ρόζενμπεργκ στάλθηκαν στην ηλεκτρική καρέκλα. Έγινε επειδή ήταν ένοχοι πέραν πάσης αμφιβολίας ότι παρέδωσαν ατομικά μυστικά στη Σοβιετική Ένωση ή έγινε επειδή ήταν κομμουνιστές, όπως έκανε ξεκάθαρο ο εισαγγελέας, με την έγκριση του δικαστή; Μήπως έγινε επειδή η χώρα βρισκόταν εν μέσω μιας αντικομμουνιστικής υστερίας, οι κομμουνιστές είχαν πάρει την εξουσία στην Κίνα, υπήρχε πόλεμος στην Κορέα και το βάρος όλων αυτών μπορούσε να μεταφερθεί σε δύο Αμερικάνους κομμουνιστές;

Γιατί ο Τζορτζ Τζάκσον (George Jackson) στην Καλιφόρνια καταδικάστηκε σε δέκα χρόνια φυλάκισης για μια ληστεία 70 δολαρίων και μετά πυροβολήθηκε μέχρι θανάτου από τους φρουρούς; Έγινε επειδή ήταν φτωχός, μαύρος και ριζοσπάστης;

Μπορεί ένας μουσουλμάνος σήμερα να ελπίζει στην αμεροληψία της δικαιοσύνης ενώπιον του νόμου μέσα σε όλη αυτή την ατμόσφαιρα του «πολέμου ενάντια στον τρόμο»; Γιατί τον γείτονά μου στον επάνω όροφο, έναν σκουρόχρωμο Βραζιλιάνο που θα μπορούσε να μοιάζει με μουσουλμάνο από τη Μέση Ανατολή τον σταμάτησε η αστυνομία με το αμάξι του, ενώ δεν είχε παραβιάσει κανένα νόμο και τον ανέκρινε και τον εξετέλισε;

Γιατί τα δύο εκατομμύρια των ανθρώπων που βρίσκονται στις αμερικάνικες φυλακές και τα έξι εκατομμύρια που έχουν

αποφυλακιστεί υπό όρους, που βρίσκονται υπό επιτήρηση ή υπό παρακολούθηση, προέρχονται δυσανάλογα από τον πληθυσμό των έγχρωμων και των φτωχών; Μια έρευνα έδειξε ότι το 70% των ανθρώπων στις φυλακές της πολιτείας της Νέας Υόρκης προέρχεται από εφτά γειτονιές στην πόλη της Νέας Υόρκης – γειτονιές που επικρατεί η φτώχεια και η απελπισία.

Η ταξική αδικία διαπερνά κάθε δεκαετία, κάθε αιώνα της ιστορίας μας. Κατά τη διάρκεια της υπόθεσης των Σάκο και Βαντσέτι, ένας πλούσιος άντρας στην κωμόπολη Μίλτον (Milton), νότια της Βοστώνης, πυροβόλησε και σκότωσε έναν άνδρα που μάζευε καυσόξυλα στην ιδιοκτησία του. Πέρασε οκτώ μέρες στη φυλακή και μετά αφέθηκε με εγγύηση και δεν του ασκήθηκε κάποια δίωξη. Ο εισαγγελέας την αποκάλεσε μια «δικαιολογημένη ανθρωποκτονία». Ένας νόμος για τον πλούσιο, ένας νόμος για τον φτωχό – ένα διαρκές χαρακτηριστικό του συστήματος δικαιοσύνης μας.

Αλλά η φτώχεια τους δεν ήταν το κύριο έγκλημα των Σάκο και Βαντσέτι. Ήταν Ιταλοί, μετανάστες, αναρχικοί. Ήταν λιγότερο από δύο χρόνια μετά το τέλος του Α΄ Παγκόσμιου Πολέμου. Είχαν διαδηλώσει εναντίον του πολέμου. Είχαν αρνηθεί να καταταγούν στον στρατό. Είδαν να αυξάνεται η υστερία εναντίον των ριζοσπαστών και των ξένων, αρκεί να παρατηρήσουμε τις εφόδους που πραγματοποίησαν οι πράκτορες του γενικού εισαγγελέα Πάλμερ του Υπουργείου Δικαιοσύνης, οι οποίοι εισέβαλαν σε σπίτια στη μέση της νύχτας χωρίς εντάλματα, κράτησαν ανθρώπους σε απομόνωση και τους έδειραν με ρόπαλα και γκλομπ.

Μνημείο προς τιμήν του Σάκκο και Βαντσέτι, στην Καρράρα της Ιταλίας.

Στη Βοστώνη, 500 άνθρωποι συνελήφθησαν, τους πέρασαν μαζί αλυσίδες και τους ανάγκασαν να περπατήσουν στους δρόμους. Ο Λουίτζι Γκαλεάνι, εκδότης της αναρχικής εφημερίδας *Cronaca Sovversiva*, στην οποία ήταν συνδρομητές οι Σάκο και Βαντσέτι, εντοπίστηκε στη Βοστώνη κι απελάθηκε με συνοπτικές διαδικασίες.

Κάτι ακόμα πιο τρομακτικό είχε συμβεί. Ένας αναρχικός σύντροφος των Σάκο και Βαντσέτι, ένας τυπογράφος που ονομαζόταν Αντρέα Σαλσέντο, ο οποίος ζούσε στη Νέα Υόρκη, απήχθη από μέλη του Ομοσπονδιακού Γραφείου Ερευνών (χρησιμοποιώ τη λέξη «απήχθη» για να περιγράψω την παράνομη αρπαγή ενός προσώπου) και κρατήθηκε στα γραφεία του FBI στον 14^ο όροφο του κτιρίου της Παρκ Ρόου (Park Row). Σύμφωνα με έναν συγκρατούμενό του, δεν τον άφησαν να καλέσει την οικογένειά του, τους φίλους του ή κάποιον δικηγόρο και τον ανέκριναν και τον έδειραν. Κατά τη διάρκεια της όγδοης βδομάδας κράτησής του, στις 3 Μαΐου 1920, το

σώμα του Σαλσέντο βρέθηκε πολτοποιημένο στο πεζοδρόμιο κοντά στο κτίριο της Παρκ Ρόου και το FBI ανακοίνωσε ότι είχε αυτοκτονήσει, πηδώντας από το παράθυρο του δωματίου του 14ου ορόφου στο οποίο τον κρατούσαν. Αυτό έγινε ακριβώς δύο μέρες πριν συλληφθούν οι Σάκο και Βαντσέτι.

Γνωρίζουμε σήμερα ως αποτέλεσμα αναφορών του Κογκρέσου το 1975 για το πρόγραμμα COINTELPRO του FBI με το οποίο πράκτορες του FBI εισέβαλαν σε σπίτια ανθρώπων και σε γραφεία, έβαζαν παράνομους κοριούς, εμπλέκονταν σε πράξεις βίας μέχρι το σημείο του φόνου, ενώ συνεργάστηκαν με την αστυνομία του Σικάγο στη δολοφονία δύο ηγετών των Μαύρων Πανθήρων το 1969. Το FBI και η CIA έχουν παραβιάσει επανειλημμένα τον νόμο. Δεν υπάρχει καμιά τιμωρία γι' αυτούς.

Δεν υπάρχει ιδιαίτερος λόγος για να έχουμε πίστη ότι οι ατομικές ελευθερίες των ανθρώπων σ' αυτή τη χώρα θα προστατευτούν μέσα στην ατμόσφαιρα υστερίας που ακολούθησε την 11η Σεπτεμβρίου και συνεχίζεται μέχρι σήμερα. Στο εσωτερικό υπάρχει ο εγκλεισμός των μεταναστών, η κράτηση επ' αόριστον, οι απελάσεις και οι μη εξουσιοδοτημένες οικιακές παρακολουθήσεις. Στο εξωτερικό υπάρχουν οι εκτελέσεις χωρίς δίκη, τα βασανιστήρια, οι βομβαρδισμοί, ο πόλεμος και η στρατιωτική κατοχή.

Παρομοίως, η δίκη των Σάκο και Βαντσέτι ξεκίνησε αμέσως μετά την Ημέρα Εθνικής Μνήμης (Memorial Day), ενάμιση χρόνο μετά το όργιο θανάτου και πατριωτισμού που ήταν ο Α΄ Παγκόσμιος Πόλεμος, όταν οι εφημερίδες ακόμα δονούνταν από τον ήχο των τυμπάνων και την εθνικιστική ρητορική.

Δώδεκα μέρες μετά την έναρξη της δίκης, οι εφημερίδες ανέφεραν ότι τα νεκρά σώματα τριών στρατιωτών μεταφέρθηκαν από τα πεδία μάχης της Γαλλίας στην πόλη του Μπρόκτον κι ότι ολόκληρη η πόλη είχε ετοιμαστεί για μια

πατριωτική τελετή. Όλα αυτά βρίσκονταν σε εφημερίδες που το σώμα των ενόρκων θα μπορούσε να διαβάσει.

Ο Σάκο επανεξετάστηκε από τον εισαγγελέα Κάτζμαν: «Αγαπούσες αυτή τη χώρα κατά τη διάρκεια της τελευταίας βδομάδας του Μαΐου του 1917; – Αυτό είναι κάτι αρκετά δύσκολο να το εκφράσω με μια λέξη, κ. Κάτζμαν. – Υπάρχουν δύο λέξεις που μπορείτε να χρησιμοποιήσετε, κ. Σάκο, ναι ή όχι. Ποιο απ' τα δύο είναι; – Ναι. – Και προκειμένου να δείξετε την αγάπη σας στις Ηνωμένες Πολιτείες της Αμερικής όταν στράφηκαν σε σας ως στρατιώτη, εσείς δραπετεύσατε στο Μεξικό;»

Στην αρχή της δίκης ο δικαστής Θάγιερ, ο οποίος, μιλώντας σε έναν γνωστό του από το γκολφ, αναφέρθηκε στους κατηγορούμενους κατά τη διάρκεια της δίκης ως «εκείνοι οι αναρχικοί μπάσταρδοι», είπε στους ενόρκους:

«Κύριοι, σας απευθύνομαι για να προσφέρετε την υπηρεσία αυτή που έχετε κληθεί να εκτελέσετε με το ίδιο πνεύμα πατριωτισμού, θάρρους και αφοσίωσης στο καθήκον, όπως επιδεικνύουν τα αγόρια μας που είναι στρατιώτες στο εξωτερικό».

Τα πνεύματα οξύνθηκαν από μια βόμβα που εξερράγη στο σπίτι του γενικού εισαγγελέα Πάλμερ κατά τη διάρκεια του πολέμου -όπως αντίστοιχα συναισθήματα απελευθερώθηκαν με τη βία της 11ης Σεπτεμβρίου- δημιουργώντας μια τεταμένη ατμόσφαιρα η οποία έθεσε σε κίνδυνο τις ατομικές ελευθερίες.

Οι Σάκο και Βαντσέτι συνειδητοποίησαν ότι οποιαδήποτε νομικά επιχειρήματα κι αν έβρισκαν οι δικηγόροι τους, αυτά δεν θα υπερίσχυαν έναντι της πραγματικότητας της ταξικής αδικίας. Ο Σάκο είπε στο δικαστήριο σχετικά με την απόφαση: «Ξέρω ότι η απόφαση θα είναι μεταξύ δύο τάξεων, της τάξης των

καταπιεσμένων κι αυτής των πλουσίων... Γι' αυτό κάθομαι σήμερα σ' αυτό το έδρανο, γιατί ανήκω στην τάξη των καταπιεσμένων».

Αυτή η άποψη μοιάζει δογματική, απλουστευτική. Δεν εξηγούνται όλες οι δικαστικές αποφάσεις βάσει αυτής. Αλλά, καθώς λείπει μια θεωρία που να ταιριάζει σε όλες τις περιπτώσεις, η απλή και ισχυρή θέση του Σάκο αποτελεί σίγουρα έναν καλύτερο οδηγό για την κατανόηση του νομικού συστήματος από κάποια που θεωρεί μια δίκη ως μια διαμάχη μεταξύ ίσων, η οποία βασίζεται σε μια αντικειμενική αναζήτηση της αλήθειας.

Ο Βαντσέτι ήξερε ότι τα νομικά επιχειρήματα δεν θα τους έσωζαν. Αυτός κι ο φίλος του Σάκο θα πέθαιναν, εκτός κι αν ένα εκατομμύριο Αμερικάνοι οργανώνονταν. Όχι με λόγια, αλλά με αγώνα. Όχι με εκκλήσεις, αλλά με αιτήματα. Όχι με αιτήσεις προς τον κυβερνήτη, αλλά με καταλήψεις των εργοστασίων. Όχι ρίχνοντας λάδι στη μηχανή ενός δήθεν δικαίου συστήματος για να δουλέψει αυτό καλύτερα, αλλά με μια γενική απεργία για την ακινητοποίηση αυτής της μηχανής.

Αυτό δεν έγινε ποτέ. Χιλιάδες διαδήλωσαν, συμμετείχαν σε πορείες και σε διαμαρτυρίες, όχι μόνο στη Νέα Υόρκη, στη Βοστώνη, στο Σικάγο, στο Σαν Φραντσίσκο αλλά και στο Λονδίνο, στο Παρίσι, στο Μπουένος Άιρες, στη Νότια Αφρική. Δεν ήταν αρκετό. Τη νύχτα της εκτέλεσής τους, χιλιάδες διαδήλωσαν στο Τσαρλστάουν, αλλά κρατήθηκαν μακριά από τη φυλακή από τεράστιες αστυνομικές δυνάμεις. Οι διαδηλωτές συνελήφθησαν. Υπήρχαν πολυβόλα στις ταρατσες και τεράστιοι προβολείς που σάρωναν το σημείο.

Στις 23 Αυγούστου 1927 ένα μεγάλο πλήθος συγκεντρώθηκε στην Πλατεία Γιούνιον (Union Square). Μερικά λεπτά μετά τα μεσάνυχτα τα φώτα της φυλακής χαμήλωσαν καθώς οι δύο

άντρες εκτελέστηκαν με ηλεκτροπληξία. Η εφημερίδα *New York World* περιέγραψε τη σκηνή: «Το πλήθος αντέδρασε πλαντάζοντας στο κλάμα. Γυναίκες λιποθύμησαν σε δεκαπέντε ή είκοσι διαφορετικά σημεία. Άλλες, επίσης καταβεβλημένες, έπεσαν στο κράσπεδο κι έβαλαν τα κεφάλια τους μέσα στα χέρια τους. Οι άντρες στηρίζονταν ο ένας στους ώμους του άλλου κι έκλαιγαν».

Το πραγματικό τους έγκλημα ήταν η πίστη τους στον αναρχισμό, σε μια ιδέα που ακόμα και σήμερα μας ξαφνιάζει σαν μια αστραπή, λόγω της ουσιαστικής της αλήθειας: είμαστε όλοι ένα, τα εθνικά σύνορα και τα εθνικά μίσση πρέπει να εξαφανιστούν, ο πόλεμος είναι ανυπόφορος, οι καρποί της γης πρέπει να μοιράζονται και μόνο μέσω του οργανωμένου αγώνα εναντίον της εξουσίας μπορεί να προκύψει ένας τέτοιος κόσμος.

Αυτό που μένει σε μας σήμερα από την υπόθεση των Σάκο και Βαντσέτι δεν είναι μόνο η τραγωδία αλλά και μια έμπνευση. Τα αγγλικά τους δεν ήταν τέλεια, αλλά όταν τα μιλούσαν ήταν σαν ένα είδος ποιήσης. Ο Βαντσέτι είπε για τον φίλο του τον Σάκο:

«Ο Σάκο είναι μια καρδιά, μια πίστη, ένας χαρακτήρας, ένας άνθρωπος· ένας άντρας εραστής της φύσης και της ανθρωπότητας. Ένας άντρας που τα έδωσε όλα, που τα θυσίασε όλα στην υπόθεση της ελευθερίας και της αγάπης του για την ανθρωπότητα: λεφτά, ξεκούραση, τους επίγειους στόχους του, την ίδια του τη γυναίκα, τα παιδιά του, τον εαυτό του και την ίδια του τη ζωή... Ω ναι, μπορεί, όπως το έχουν θέσει κάποιοι, να είμαι πιο μελαγχολικός, να είμαι περισσότερο φλύαρος απ' αυτόν, αλλά πάρα πολλές φορές όταν ακούω την εγκάρδια φωνή του ηχεί ένα μεγαλείο πίστης, αναλογιζόμενος την υπέρτατη θυσία του, ενθυμούμενος τον ηρωισμό του, νιώθω μικρός, μικρός μπροστά στην παρουσία του μεγαλείου του και

βρίσκομαι αναγκασμένος να κρατήσω τα δάκρυα στα μάτια μου, να κάνω την καρδιά μου πέτρα, να πνίξω τους λυγμούς του λαιμού μου για να μην κλάψω ενώπιον του – κι αυτός ο άνθρωπος αποκαλείται αρχηγός και δολοφόνος και καταδικασμένος».

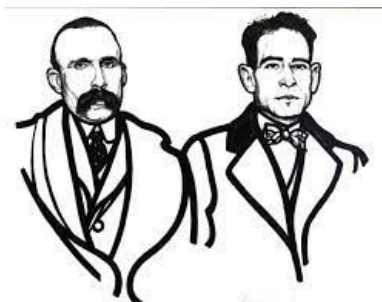
Το χειρότερο απ' όλα ήταν ότι ήταν αναρχικοί, κάτι που σημαίνει ότι είχαν μια τρελή αντίληψη μιας πραγματικής δημοκρατίας, στην οποία δεν θα υπήρχαν ούτε ξένοι ούτε φτώχεια και πίστευαν ότι χωρίς τις συγκεκριμένες προκλήσεις, ο πόλεμος μεταξύ των εθνών θα τελείωνε για πάντα. Αλλά για να γίνει αυτό θα έπρεπε να πολεμηθούν οι πλούσιοι και τα πλούτη τους να κατασχεθούν. Η αναρχική ιδέα είναι ένα έγκλημα πολύ χειρότερο από τη ληστεία μιας μισθοδοσίας κι έτσι μέχρι και σήμερα η ιστορία των Σάκο και Βαντσέτι δεν γίνεται να ανακληθεί στη μνήμη με απάθεια.

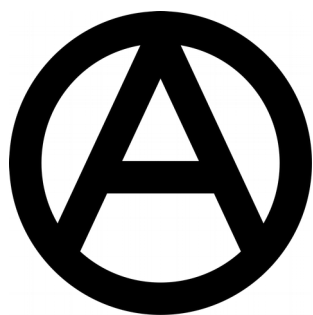
Ο Σάκο έγραψε στον γιο του Ντάντε: «οπότε, γιε μου, να είσαι δυνατός για να μπορείς να παρηγορήσεις τη μητέρα σου... Πήγαινε την έναν μακρύ περίπατο στην ήσυχη εξοχή, μάζεψε μερικά αγριολούλουδα εδώ κι εκεί, ξεκουραστείτε κάτω από τη σκιά των δέντρων. Αλλά πάντα να θυμάσαι, Ντάντε, σ' αυτό το παιχνίδι της ευτυχίας, μην τα χρησιμοποιείς όλα μόνο για τον εαυτό σου... Βοήθησε τον διωκόμενο και το θύμα γιατί αυτοί είναι οι καλύτεροί σου φίλοι... Σ' αυτόν τον αγώνα της ζωής θα βρεις περισσότερη αγάπη και θα αγαπηθείς κι εσύ».

Κι όμως, αυτό που τους καταδίκασε ήταν ο αναρχισμός τους, η αγάπη τους για την ανθρωπότητα. Όταν συνελήφθη ο Βαντσέτι είχε ένα φυλλάδιο στην τσέπη του που προπαγάνδιζε μια συνάντηση που θα γινόταν σε πέντε μέρες. Είναι ένα φυλλάδιο που θα μπορούσε να μοιραστεί σήμερα σε όλον τον κόσμο και να είναι το ίδιο επίκαιρο με τότε. Έγραφε:

«Έχεις πολεμήσει σε όλους τους πολέμους. Έχεις δουλέψει για όλους τους καπιταλιστές. Έχεις περιπλανηθεί σε όλες τις χώρες. Έχεις δρέψει τους καρπούς της εργασίας σου, την αξία κάθε νίκης σου; Σε παρηγορεί το παρελθόν σου; Σου χαμογελάει το παρόν σου; Σου υπόσχεται τίποτα το μέλλον; Έχεις βρει ένα κομμάτι γης όπου να μπορείς να ζήσεις σαν άνθρωπος και να πεθάνεις σαν άνθρωπος; Για όλα αυτά τα ερωτήματα, τα επιχειρήματα και για το συγκεκριμένο θέμα, για τον αγώνα για επιβίωση, θα μιλήσει ο Μπαρτολομέο Βαντσέτι».

Αυτή η συνάντηση δεν έγινε ποτέ. Αλλά το πνεύμα υπάρχει ακόμα και σήμερα στους ανθρώπους που πιστεύουν κι αγαπάνε κι αγωνίζονται σε όλο τον κόσμο.

Κατάληψη Libertatia, Αύγουστος 2021